

Представлення підручника зарубіжної літератури для 5 класу

Олександр Готов
Борис Щавурський

Підручник створено за Модельною навчальною програмою «Зарубіжна література. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автор Волощук Є.В.)

Завантажуйте безкоштовний інтерактивний додаток, використовуючи детальну інструкцію, за посиланням:

<https://bohdan-books.com/6753-9/>

Автори підручника

Олександр Глотов

український літературознавець і журналіст. Член Національної спілки журналістів. Доктор філологічних наук, професор.

Автор монографій та посібників
«Іже еси в Марксі. Російська література ХХ століття у контексті культової свідомості», «Дві епохи», «Філологічні нариси» (у 2-х книгах), «Класика світової літератури», «Коло читання: століття двадцяте», «Християнська мораль та військовий обов'язок»

Борис Щавурський

український поет, літературознавець, редактор. Член Національної спілки письменників

Автор книг віршів «Мідяки», «Правий берег сумної ріки», «Мідяки, спроба вибраного», «Вірші срібні та золоті», «Кип'ячка: Біографія Вітчизни»
Укладач книг «Улюблені афоризми для розуму і серця», «Улюблені вірші про кохання» (у 2-х книгах), «Зарубіжні письменники» (у 2 тт), «Червоне і чорне».

Успішне навчання за підручником забезпечать:

- чітка структуризація навчального матеріалу
- ретельно дібрані високохудожні твори
- різножанрова тематика використання текстів та ілюстрацій

ВСТУП

Зарубіжна література —
надбання світової культури.

Книга

Оригінальна та перекладна
література

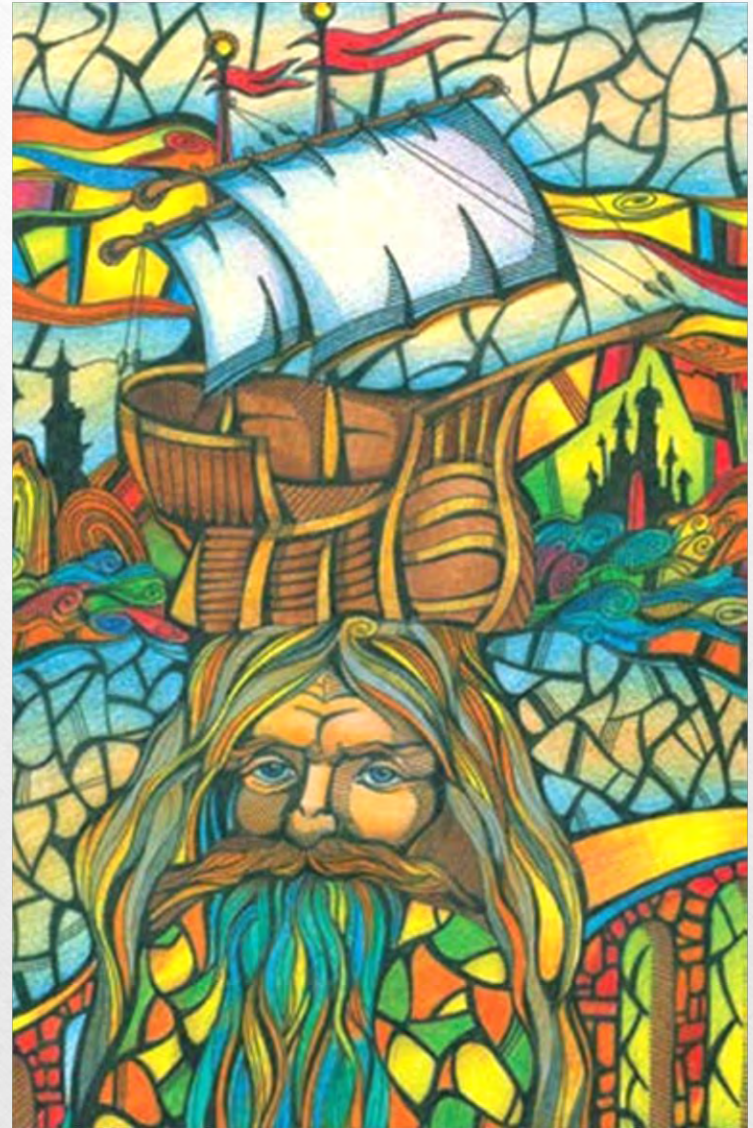
1 БІБЛІЙНІ ПЕРЕКАЗИ

Біблія — духовна скарбниця
людства

Старий Заповіт
Створення світу.

Новий Заповіт
Народження Ісуса

Притча про доброго самарянина

2
У СВІТІ КАЗОК

Казки народів світу

Усна народна творчість та її жанри

Про народну казку

Алегорія

Фарбований шакал

Брати Якоб і Вільгельм Грім

Пані Метелиця

Синдбад-Мореплавець

Цвіт папороті

Візерунки літературної казки

Літературна казка

Олександр Сергійович Пушкін

Казка про рибачка та рибку

Ганс Крістіан Андерсен

Соловей

Оскар Вайлд

Хлопчик-зірка

3

У СВІТІ ПРИРОДИ

ОПОВІДАННЯ ПРО ПРИРОДУ *ЕРНЕСТ СЕТОН-ТОМПСОН*

Лобо — володар Курумпо

Пейзаж у літературному творі

Тема та ідея твору

Про оповідання

Краса природи в західноєвропейській поезії

РОБЕРТ БЕРНС

Моє серце в верховині

ДЖОН КІТС

Про коника та цвіркуна

Розмаїття природного життя у віршах єврейських

поетів з України

Єврейські поети з України

ЛЕЙБ КВІТКО

Жук

ПЕРЕЦ МАРКІШ

Врожай

Прозова та віршована мова

Про епітет

Про метафору

4

У СВІТІ ДИТИНСТВА

Яскраві миті дитинства

МАРК ТВЕН

Пригоди Тома Соєра
Портрет літературного героя

Бестселери дитячої літератури

XX-XXI століть

ТУВЕ ЯНССОН

Капелюх Чарівника

Зв'язок з іншими видами мистецтва

ПРИГОДИ ТОМА СОЄРА

Скорочено

Розділ I

Попередньо ознайомившись із пропущеним початком розділу, розгляньте комікс і з'ясуйте, наскільки повно художнику вдалося відтворити його зміст і характери героїв. Чи таким ви уявляли собі головного героя роману — Тома Соєра?

Уважно розгляньте поданий
нижче комікс
про Синдбада-мореплавця і,
спираючись на нього,
перекажіть зміст третьої
подорожі Синдбада.

• продумана система завдань та запитань при роботі над змістом тексту

Засвоємо прочитане

1. Яким постає шакал Чандарава на початку твору?
2. Яка подія різко змінила життя Чандарави?
3. Як ставився шакал до своїх підлеглих і родичів? Чим можна пояснити таку його поведінку?
4. Чи вдалося Фарбованому шакалу до кінця владарювати? Що викрило героя казки?
5. Яким постає він перед нами у скрутну для нього хвилину: таким же сміливим, гордим чи іншим?

Міркуємо над прочитаним

1. Чи схвалюєте ви поведінку Чандарави? Поясніть свою думку.
2. Чому звірі так розправились зі своїм царем?
3. Що ви відчули, дізнавшись, як звірі викрили хитрого Чандараву?
4. Чи тільки Фарбованого шакала висміяв у казці безіменний автор? Обґрунтуйте свої міркування.
5. Яка головна думка твору?
6. Проти яких людських вад спрямована ця казка?

Працюємо творчо

1. Знайдіть у тексті казки «Фарбований шакал» незрозумілі слова та, користуючись довідковою літературою чи джерелами інтернету, запишіть у зошит значення цих слів.
2. Чи могла би бути іншою кінцівка казки? Запропонуйте свій варіант.
3. Порівняйте індійську народну казку «Фарбований шакал» і казку Івана Франка «Фарбований Лис». Які основні відмінності ви помітили?

30

Пані Метелиця сказала:

— *Мені подобається, що тебе тягне додому.* І за те, що ти вірно мені служила, я сама тебе виведу нагору.

Вона взяла її за руку і провела до великої брами. Брама відчинилась, і тільки-но дівчина ступила на поріг, линув золотий дощ, і все золотом приставало до неї, аж нарешті вся вона вкрилася золотом.

— Це тобі за те, що ти у всьому старанна була, — сказала стара і віддала їй також починак, що впав у колодязь.

Тоді брама замкнулась, і дівчина опинилася вгорі, на землі, біля своєї хати.

Поясніть, як ви розумієте виділені слова пані Метелиці? А вам подобається таке прагнення дівчини?

Одного разу вона так порізала ниткою пальці, що кров'ю залила увесь починак². Вона схилилась над криницею, щоб вимити починак, а він вислизнув із рук і впав у криницю.

Чи добре вчинила мачуха? Про які риси її вдачі свідчить така поведінка?

Гірко заплакала дівчина, побігла до мачухи та розказала про таке нещастя. А мачуха почала її лаяти на всі заставки і нарешті сказала:

— Уміла вкинути починак, то зараз же лізь і дістань його.

Пішла бідна дівчина до криниці, не знаючи, що й робити. І з великого жалю й страху стрибнула в криницю й знепритомніла.

А коли опритомніла, то побачила, що лежить на чудовій луці. Ясно світило сонце, і тисячі розмаїтих квітів цвіли навколо неї.

Вона пішла цією лукою і набрела на піч, у якій було повно хліба. Хліб почав гукати до неї:

— Ох, витягни мене, витягни, бо згорю, я вже давно спікся!

Дівчина підійшла до печі і лопатою повитягала весь хліб. А потім пішла собі далі.

- збагачення активного словника та мовленнєвий розвиток учнів

Словник

Вчені-фольклористи були вражені схожістю казок, пісень, легенд, що належали різним народам. Спочатку це пояснювали спільним походженням близьких (наприклад, слов'янських народів), потім запозиченням: один народ переймав в іншого сюжети, мотиви, образи, додаючи до них щось своє, неповторне.

Сюжет — послідовність подій у художньому творі. Тож схожі **сюжети**, мотиви чи образи в усній народній творчості різних народів прийнято називати **мандрівними**, оскільки вони наче «мандрують» від однієї країни до іншої, від одного народу до іншого. Звичайно, це триває протягом багатьох століть. Наприклад, до мандрівних з повним правом ми віднесли знаменитий сюжет про Фарбованого шакала.

Словник

Фольклор — усна народна творчість.

Прислів'я — це стислий влучний народний вислів повчального змісту, побудований як завершене судження.

Приказка — це образний вислів, який дає яскраву оцінку певному явищу; побудований як незакінчена думка, але містить натяк на висновок.

Загадка — інакомовний опис одного предмета за допомогою опису іншого на основі їхньої подібності, яка і є підказкою для правильної відповіді. Часто вони віршовані.

Пісня — вірш ліричного або ліро-епічного характеру, мелодичний за своїм інтонаційним малюнком і призначений для співу.

• пояснення літературознавчої термінології

ТЕМА ТА ІДЕЯ ТВОРУ

Основне коло життєвих питань, на яких зосередив увагу письменник у своєму творі, називається **темою твору**.

У кожному художньому творі, незалежно від того, прозовий він чи поетичний, обов'язково є свій предмет зображення. Письменник / письменниця може змальовувати найрізноманітніші явища природи, описувати людське життя і діяльність, найтонші порухи свідомості. Іноді в літературних творах зображуються вигадані, неіснуючі світи, і

Письменник / письменниця хоче зобразити. У звичай розвивається не єдині пов'язаних тем, які є

Із темою твору нерозривно пов'язаний і питання про те, що письменник / письменниця хоче сказати про зображені ідеї немає. Ідея не може з'явитися без ідеї.

ПРО ЕПІТЕТ

Епітет — слово грецького походження (epitheta). **Епітетом** називається художнє (образне) слово, креслює якусь характерну рису певного предмету, передає емоційне ставлення до них.

У більшості випадків епітетом буває прикметник. Наприклад: «*чудових* / *Із хвиль виходять смарагдових дзвени із глибини тихої печалі...*». Проте слід зауважити, що не кожен прикметник може стати епітетом, який містить авторську оцінку.

Крім оригінальних епітетів, тобто, створених художній літературі значне місце посідають і **постійні епітети**. Постійні епітети найчастіше зустрічаються в усній народній творчості. Наприклад: «дуб зелений», «чисте поле», «море синє», «бідна дівчина» тощо. Постійні епітети часто трапляються у художній літературі.

ПРО МЕТАФОРУ

Метафора — слово давньогрецького походження, і означає воно «перенесення». З метафорою ми зустрічаємося не тільки в літературі, вона, як вірний товариш, супроводжує нас і в повсякденному житті. Наприклад, кажучи, що «сонце встає», ми тим самим порівняли його з живою істотою, перенесли властивості людини чи тварини на інший предмет (сонце). Чому ми так зробили? Мабуть, тому, що побачили між ними схожість.

Цю ж схожість (метафору) використав і англійський поет Персі Біші Шеллі. Наприклад, уже перший рядок вірша «Про коника та цвіркуна» є прихованою метафорою, у якій земля порівнюється із поезією у значенні — щось прекрасне, величне, піднесене, що глибоко впливає на почуття, уяву.

Отже, можна навіть сказати, що метафора — це просте, хоч і приховане, порівняння. Звичайно, при глибших роздумах ми дійдемо висновку, що метафора і порівняння різняться між собою. Якщо в порівнянні обов'язково є те, що порівнюється, і те, з чим порівнюється, то в метафорі достатньо лише останнього, а про сам факт порівняння ми лише здогадуємось.

Чи не найголовніше значення метафори полягає в тому, що вона змушує працювати нашу думку і нашу уяву, вимагає від нас певних творчих зусиль, оскільки нам потрібно «відтворити» приховане порівняння.

Таким чином, переносне значення слова, побудоване на зіставленні, порівнянні одного предмета чи явища з іншим, схожим на нього, називається **метафорою**.

- пізнавальна цінність (ілюстрації, картини, фото та інше)

Василь Гулак. «Наша дума, наша пісня...»

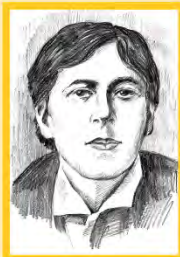

Ілюстрація Андрія Антоніва

• різноманітні рубрики (біографії, довідки, цікавинки)

Оскар ВАЙЛД (1854–1900)

Англійський письменник Оскар Вайлд народився 1854 р. у Дубліні — столиці Ірландії. Його батько був відомим лікарем-окулістом, а матір — поетесою. У їхньому домі постійно зустрічались, обмінювались думками письменники, діячі мистецтва і науковці. Тут любили красу, цінували її і, звичайно ж, прищепили цю любов маленькому Оскару.

За блискучі успіхи у навчанні Оскар Вайлд був нагороджений стипендією та золотою медаллю. Вступивши у знаменитий Оксфордський університет, майбутній письменник захопився давньогрецькою літературою та історією світового мистецтва. Він вірив, що у житті людини краса повинна відігравати головну роль.

За своє життя письменник написав порівняно небагато художніх творів. Ще в університеті він видав невеличкий томик віршів. Згодом з-під його пера вийшли декілька оповідань і п'єс, роман «Портрет Доріана Грея».

Казки Оскара Вайлда увійшли до двох книг — «Принц та інші казки» та «Гранатовий будиночок». Під впливом любові і співчуття писав про дітей і людей похилих, бідних і жебраків, про дику природу, тварин і птахів. Казка Оскара Вайлда засуджувала ненависть і пиху, жорстокість і підступність, тобто все те, що робить нас гіршими і жорстокішими.

Казки письменника доволі часто закінчувалися трагічно. Так, наприклад, помирають Ластівка («Щасливий Принц»), Соловей і Троянда), Велетень («Велетень-себелюбець»), поминаний хлопчик («Хлопчик-зірка»); лихі люди розплавляють Щасливого Принца, а Троянда гине під колесами воза. Це свідчить про те, що, вважаючи на це, за кожним казковим рядком відчувається серце і добра, беззахисна душа Оскара Вайлда.

Довідка

Казка «Фарбований шакал» входить у славетний збірник індійських народних казок та оповідей «Панчатантра» («П'ять кошків житейської мудрості»). «Панчатантра» своїм корінням сягає у глибоку давнину — IV століття. Його авторство приписують легендарному мудрецеві Вішнушарману. У цій книзі в алегоричних образах тварин змальовано життя народу Давньої Індії. У «Панчатантрі» мирно співіснують і люди, і звірі, оскільки за масками, манерами поведінки

Цікавинки

У першій третині XIX століття для людей із порушеннями зору була створена спеціальна система письма — шрифт Брайля, — яка дозволяє незрячим і слабозрячим людям читати і писати за допомогою дотиків. Шрифт був винайдений Луїсом Брайлем (1809–1852), який сам втратив зір і став учителем незрячих людей.

Дякуємо за увагу!

